

Toivoa Täynnä

Asiakassuunnitelmat nuorten jälkihuollon tukena

Nuorten foorumi 16.10.2021, Seinäjoki

Aluksi

Tämän raportin sisältö on kasattu Yhdessä Aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE) -hankkeen osatoteuttajien Pesäpuu ry:n ja SONet BOTNIAN yhdessä järjestämästä Nuorten Foorumista 16.10.2021 Seinäjoella. Nuorten Foorumin teemana oli jälkihuolto ja erityisesti jälkihuollon asiakassuunnitelmapalaverit nuorten näkökulmasta.

Pesäpuu ry:n Nuorten foorumit ovat nuorilta nuorille suunnattu malli kehittää yhteisesti lastensuojelua ja kuulla nuorten kokemuksia, ajatuksia ja toiveita käsiteltävästä asiasta. Nuoria on aina aktiivisesti mukana suunnittelemassa foorumeiden toteutusta ja teemaa, ja kokemustaustaiset asiantuntijat ja nuoret vetävät foorumipäivät yhdessä.

FOORUMI TARJOAA TILAN vertaiskokemuksille, tunteille ja ajatuksille sekä oman elämän ja arjen tapahtumien jakamiselle.

FOORUMISSA PUHUTAAN ASIOISTA NIIDEN OIKEILLA NIMILLÄ. Ideana on ottaa nuoret aktiivisesti mukaan kehittämään lastensuojelua.

Päivän mittaiset foorumit ovat toiminnallisia työpajoja, joiden aikana käytetään aikaa tutustumiseen, työskennellään yksin, pareittain ja pienryhmissä sekä syödään lounasta ja välipalaa.

Foorumit suunnitellaan yhteistyössä etukäteen (aihe, tila, ruoka, turvallisuus, vapaaehtoisuus) vastaamaan osallistujien tarpeita. Työskentelyä motivoi se, kun puhutaan nuorten itsensä nostamista asioista ja se, että nuoret kokemusasiantuntijat toimivat foorumin vetäjinä. Taustatahojen aikuiset tarjoavat tuen, resurssit ja turvallisuuden.

JOKAINEN FOORUMI ON OMANLAISENSA KOKONAISUUS. Peruselementit ovat pysyviä, mutta käsiteltävät teemat ja toimintatavat vaihtelevat osallistujajoukon mukaan. Foorumit dokumentoidaan hyvin sekä kirjallisesti että visuaalisesti.

Päivän aikana esiin nousseet ajatukset ja kokemukset on kirjattu ylös tähän raporttiin, jotta niihin voi palata vielä päivän jälkeenkin. Raportin lopussa on tilaa myös omille muistiinpanoille. Erityisesti haluamme kiittää rohkeita ja viisaita nuoria, jotka olivat kanssamme työskentelemässä ja jakoivat meille arvokkaita kokemuksiaan sekä toivat esiin tärkeitä näkökulmiaan.

Hennu, Jemina, Roosa ja Fanny

Päivän kulku

Foorumipäivän aamu aloitettiin yhteisellä aamupalalla, jonka jälkeen kävimme läpi päivän ohjelman, pelisäännöt ja käytimme aikaa tutustumiseen. Jokainen sai tehdä itselleen mieleisensä nimikyltin, jonka jälkeen esittäydyimme toisillemme kertoen itsestämme nimikylttiemme avulla.

Varsinainen asiakassuunnitelmia koskevia työskentely aloitettiin aamupäivällä pienryhmissä. Pienryhmien tehtävänä oli rakentaa kuvitteellinen asiakassuunnitelmatilanne, skenaario. Ryhmät saivat itse päättää, keitä kuvitteelliseen tilaisuuteen osallistui, millaisia nämä tyypit olivat ja mikä asiakassuunnitelmapalaverin tavoite nuoren näkökulmasta oli. Skenaariotyöskentelyn etuna on, että sen avulla nuoret pystyvät nostamaan esiin näkemiään ja tunnistamiaan tarpeita, toiveita ja odotuksia kuvitteelliseen tilanteeseen.

Kuvitteellisen tilanteen rakentamisen etuna on myös se, että sitä eivät sido tietyt rajat vaan se vapauttaa mielikuvituksen ja luovan ongelmanratkaisun. Ainoa ehto, joka asetettiin skenaarioille, oli että kyseessä on asiakassuunnitelmaneuvoittelu.

Nuorille skenaariotyöskentely pienryhmissä on hyvä tapa vaihtaa ajatuksia vertaisten kanssa omista jälkihuollon aikaisista palaverikokemuksista. Näistä kokemuksista voidaan sitten siirtää ajatuksia, tunteita ja toiveita kuvitteelliseen tilanteeseen, säilyttäen kuitenkin nuoren asiakkuuteen ja verkostoon liittyvät tiedot tunnistamattomina. Skenaarioissa myös yhdistyy useamman nuoren ajatukset.

Työskentelyssä rakennettiin ensin lähtöasetelma: Kuka tai ketkä, missä, koska ja miksi? Nuorille annettiin vapaat kädet rakentaa kuvitteellisen jälkihuollon asiakasnuoren taustat ja tarpeet, sen lisäksi he saivat määritellä tilanteessa paikalla olevat työntekijät ja mahdolliset muut ihmiset, sekä näiden ihmisten väliset suhteet ja motivaatiot. Kun oli määritelty, ketä on paikalla, annettiin ryhmissä neuvotteluille tavoite. Sen jälkeen nuorten oli määrä lähteä rakentamaan kuvitteellista tilannetta kohti sitä, että asiakassuunnitelmaneuvoittelussa päästäisiin kohti sille annettua tavoitetta.

Aamupäivän jälkeen söimme yhdessä lounasta. Lounaan jälkeen pienryhmät tutkivat aiemmin rakentamaansa kuvitteellista asiakassuunnitelmaneuvoittelua ja peilasivat osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Missä näkyy osallisuuden toteutuminen tai sen puute? Mitä sellaisia toimintatapoja rakennettiin, jotka ovat toimivia ja edistävät osallisuutta tai yhdenvertaisuutta, joita pitäisi lisätä jälkihuollossa? Tapahtuiko skenaarioissa asioita, joita asiakassuunnitelmaneuvoitteluissa ei tulisi tapahtua?

Päivän lopuksi vielä jäähdyteltiin fiiliksiä toivoon ja unelmiin liittyvällä työskentelyllä, jossa nuorten annettiin valita itselleen tilaa koristaneista mehikasveista yksi, jonka ruukun he saivat koristella niin, että se kotiin vietyinä muistuttaisi heitä heidän unelmistansa ja toivon merkityksestä. Pesäpuun kokemustaustainen työntekijä oli myös laatinut mehikasveille hoito-ohjeen nuorten mukaan. Suloinen mehikasvien hoito-ohje löytyy myös tämän raportin lopusta.

[illegible]

Tässä skenaariossa on kyseessä ensimmäinen asiakassuunnitelmaneuvoittelu ennen kuin Essi muuttaa itsenäisesti asumaan. Nuoret antoivat palaverille tavoitteeksi auttaa Essiä itsenäiseen asumiseen ja arjen sujumiseen. Palaverin tarkoitus kartoittaa, missä muuttoon ja asumiseen liittyvissä asioissa Essi kaipaisi apua. Tukiasunto on jo etsitty, kun palaveri pidetään.

Palaverissa on Essin ja tämä läheisten lisäksi myös Essin sosiaalityöntekijä Eija. Nuoret kuvasivat Eijaa positiiviseksi ja oikeudenmukaiseksi. Heidän mukaansa hän kohtelee kaikkia tasavertaisesti ja kunnioittavasti.

Lisäksi palaverissa on mukana Essin pitkäaikainen tukihenkilö Tuulikki Tomera. Tuulikki on jämäkkä, suorapuheinen ja pitää rajat. Tästä huolimatta, hän osaa nuorten mukaan joustaa, kuunnella ja saa asioita tapahtumaan. Tuulikki on Essin elämässä lempeä, luotettava ja tuo turvaa.

Pentti-Liisa

Pentti-Liisa on 21-vuotias nuori, joka asuu jo omassa asunnossaan Tampereella, Hervannassa. Pentti-Liisa on ollut teini-iässä, 14-18-vuotiaana, sijoitettuna laitokseen. Pentti-Liisalla on akuutti päihdeongelma, jonka vuoksi mm. auton asentajaopinnot ovat keskeytyneet.

Tässä skenaariossa on kyseessä asiakassuunnitelmaneuvoittelu, jossa pohditaan tukihenkilötoiminnan käynnistämistä Pentti-Liisan tueksi, jotta päästään ratkomaan hänen kanssaan hänen päihdeongelmaansa.

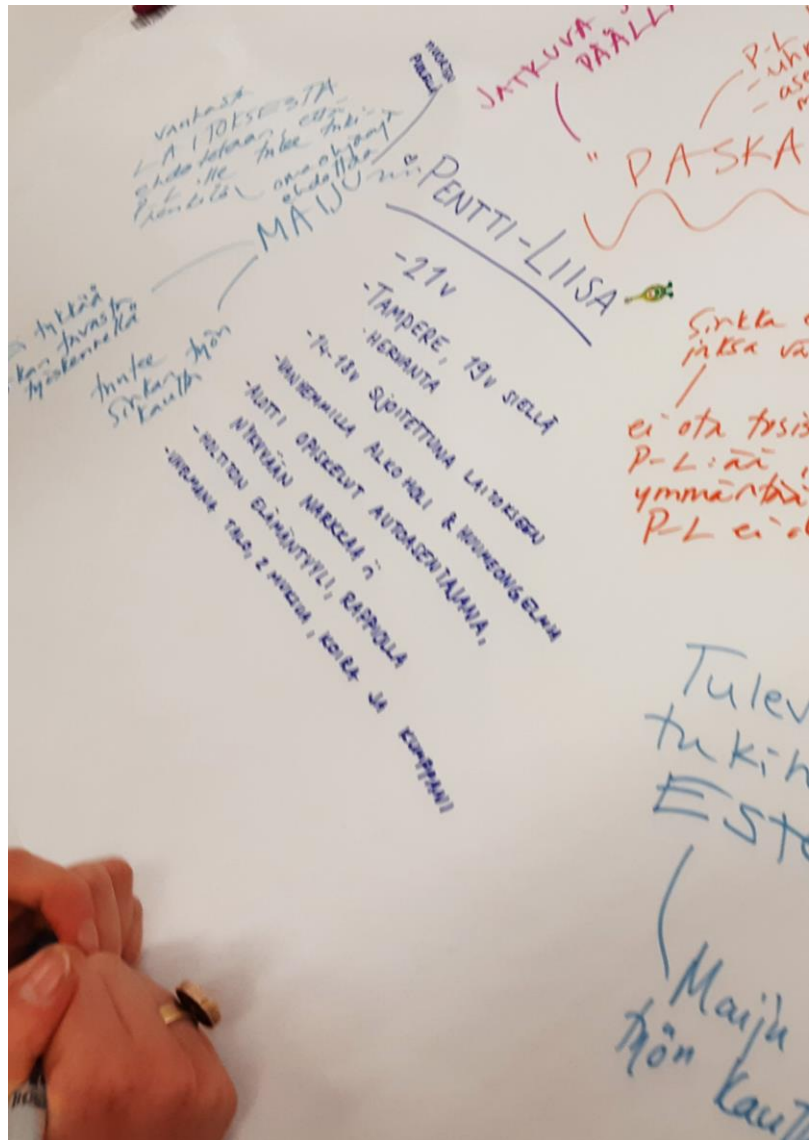
Pentti-Liisalla ei ole hyvät välit hänen sosiaalityöntekijäänsä, joten palaverissa mukana hänen toiveestaan entinen laitosohjaaja Milla, jonka Pentti-Liisa koki turvalliseksi ja tuleva tukihenkilö Esteri.

Nuoret nimesivät, että jälkihuolto voisi tukea Pentti-Lisaa esimerkiksi asuntoon, toimeentuloon ja päihderiippuvaisuuden hoitoon liittyvissä kysymyksissä.

Nuoret pohtivat asiakassuunnitelmaskenaariossa enemmän ihmisten välistä vuorovaikutusta ja sen merkitystä erityisen haastavassa skenaariossa, jossa Pentti-Liisalla ei ollut motivaatiota työskennellä ammattilaisten kanssa, kohti sitä, että Pentti-Liisa koki tulleen kuulluksi ja ymmärretyksi ja motivoitui ottamaan apua vastaan.

Luotettava aikuinen Milla sekä tuleva tukihenkilö Esteri, toimivat palaverissa ikään kuin puskurina Pentti-Liisan ja tämän sosiaalityöntekijän välillä. He pitivät Pentti-Liisan puolia ja pyrkivät rauhoittamaan tulenarkaa tilannetta.

Palaverin lopputuloksena Pentti-Liisa motivoitui harkitsemaan vieroituksen aloittamista. Lisäksi Pentti-Liisa halusi lähteä rakentamaan suhdetta tukihenkilö Esteriin.

Nostoja skenaarioista

Läheiset mukaan!

Molemmissa skenaarioissa nuoret toivoivat, että jälkihuollossa työntekijät huomioisivat paremmin heidän ympärillään olevat verkostot ja kutsuisivat heitä mukaan palaveriin.

Nuorille tärkeä henkilö voi olla esimerkiksi perheenjäsen, ohjaaja, tukihenkilö, harrastuksenohjaaja, naapuri, opettaja. Tärkeää on, että jälkihuollossa opetellaan nuoren kanssa tunnistamaan verkostoja ja ottamaan heitä mukaan laatimalla yhteisiä suunnitelmia.

Vaali luottamusta!

Molemmissa skenaarioissa nousi esille, että luottamuksellinen suhde on työskentelyn lähtökohta. Sen mahdollistaa riittävän ajan tarjoaminen nuorelle ja rauhallinen tutustuminen. On myös tärkeää varmistaa, että nuori ymmärtää, mistä puhutaan.

Luottamus murenee, mikäli nuori kokee, että häntä painostetaan tai uhkaillaan. Hän ei koe, että hänen näkökulmansa otetaan todesta tai että päätöksiä tai valmisteluja on tehty hänen selkensä takana kysymättä häneltä ensin. Tärkeää on tarjota *”hellää, kilttiä pönkitystä oikeaan suuntaan”*.

Vaali toivoa ja usko nuoreen!

Toivon ylläpitäminen voi pelastaa hengen. Pienetkin askeleet parempaan suuntaan ovat askelia. Muistetaan, että ammattilaisten tulee etsiä ja osoittaa nuorelle tämän voimavaroja ja onnistumisia ja kannustaa. Silloinkin kun nuori on mokannut.

Nuoren vahvuuksia on mahdotonta löytää, essei työntekijä tutustu nuoriinsa. Kaikissa meissä on jotain hyvää ja arvokasta. Uskalletaan rohkeasti sanoittaa myös hyviä asioita, vaikka työn alla olisikin erilaisia haasteita. Kukaan ei motivoidu siitä, että joku kertoo, mikä kaikki hänen elämässään on pielessä.

Nuorten ohjeita ammattilaiselle

☐ Alkuun tutustuminen

→ On tärkeää saada turvallinen ja tasavertainen ilmapiiri palaveriin, varsinkin, jos nuoren ja työntekijän välillä on ristiriitoja. Turvallisuus mahdollistaa osallisuuden.

☐ Luottamuksen herättäminen.

- Ammattilainen ei keskeytä.
- Ei tehdä nuoren selän takana asioita.
- Kunnioitetaan yksityisyyttä.

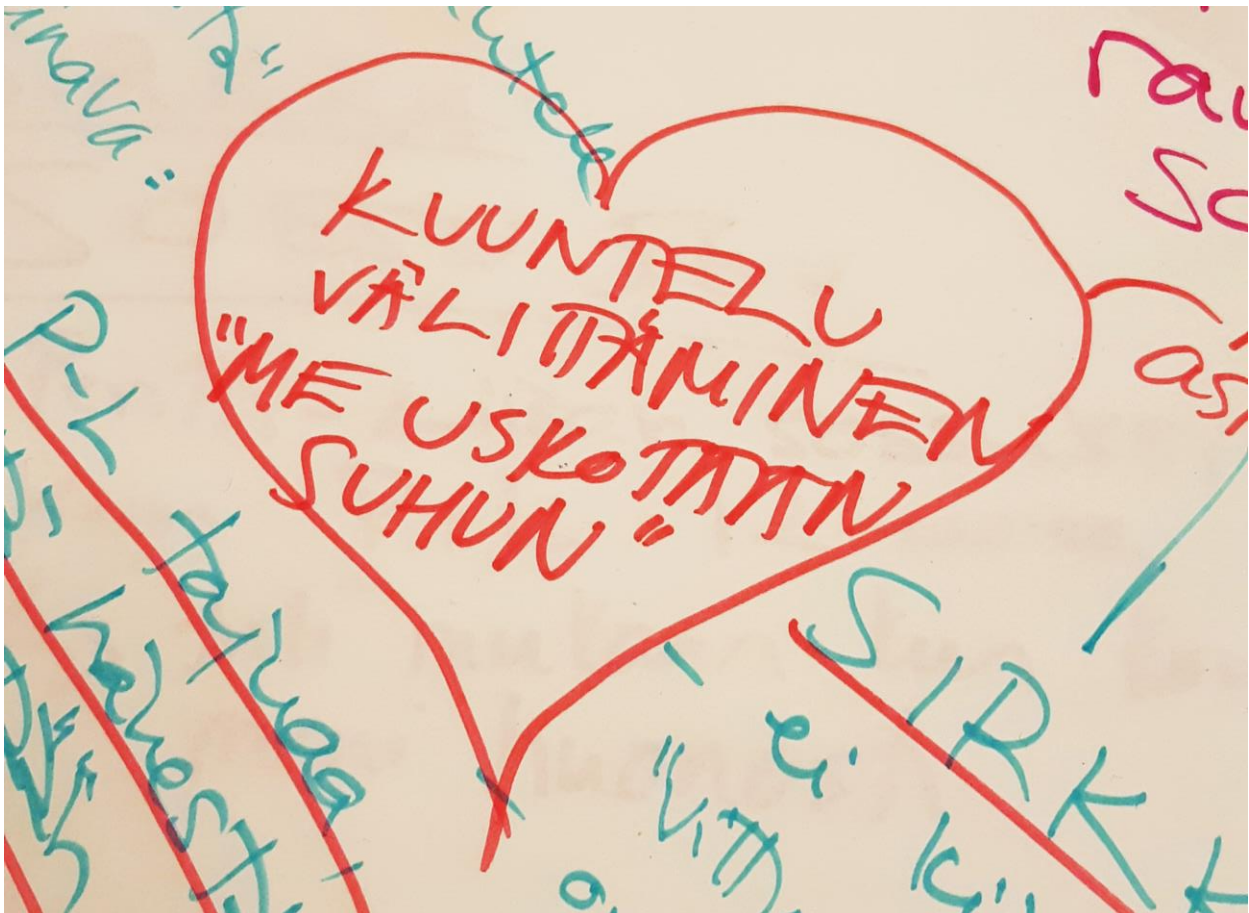
☐ Palaverin sopiva pituus on noin tunti. Mikäli se kestää kauemmin, täytyy suunnitella taukoja.

☐ Kieli nuorelle ymmärrettävää, ei "lääkärikieltä".

- Ei vieraita sanoja.
- Toistetaan, mikäli ensimmäisellä kerralla nuori ei ehdi ymmärtää.

☐ Muistetaan, että nuorten taustat vaikuttavat palaverissa käsiteltyihin asioihin

→ pelko, uhma, kiukku, vetäytyminen, ei motivoitu? Mistä johtuu?

Nuorten ohjeita ammattilaiselle

☐ Kaikki ovat aidosti läsnä ja kuuntelevat. Kaikki saavat puhua ja toiset osaavat kuunnella.

→ Motivaatio voi herätä jo siitä, että kokee ensimmäistä kertaa, että tulee kuulluksi ja ymmärretään.

☐ Älä painosta mihinkään, tuo vaihtoehtoja esille.

- Lupaa pyytävä työote.
- Haluaisitko kertoa? Tällainen mahdollisuus olisi?

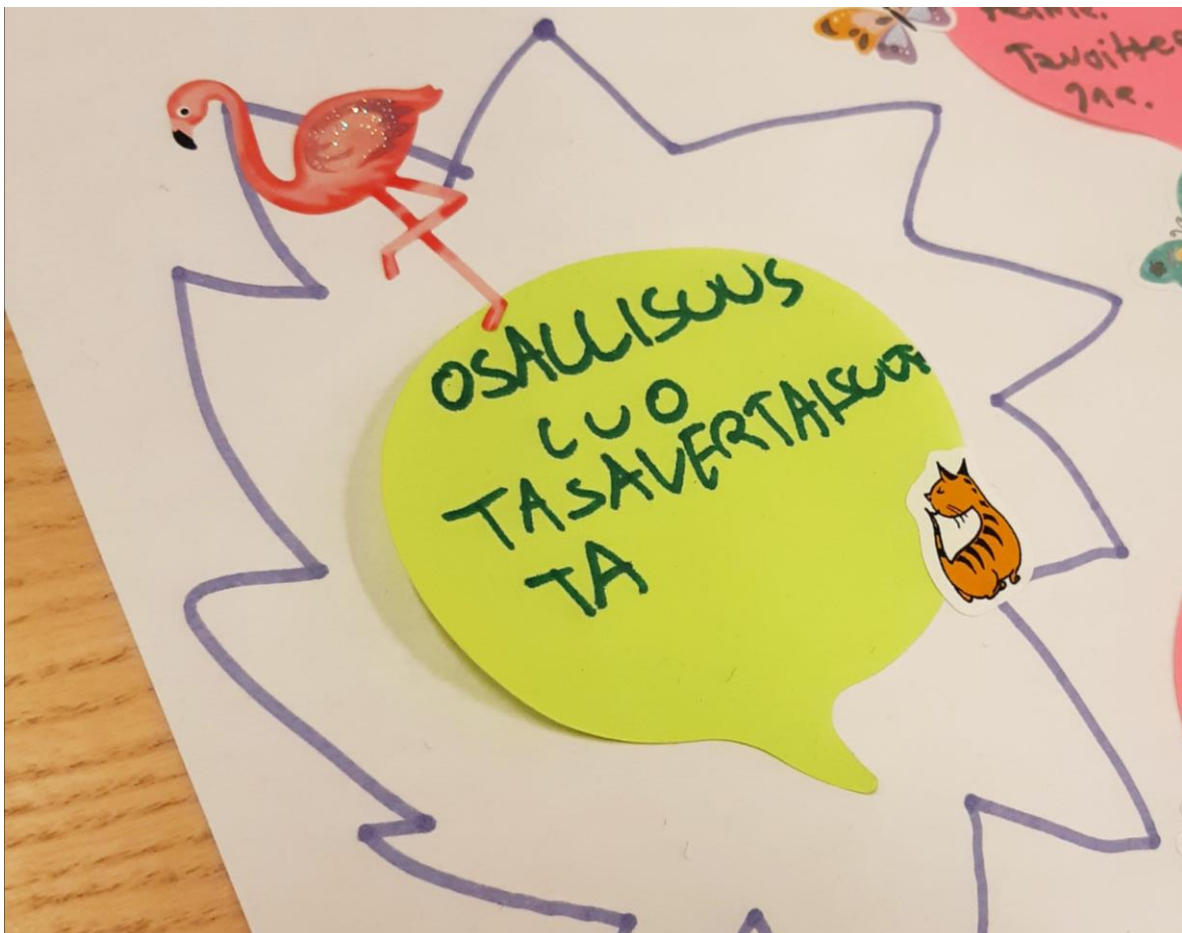
☐ Kaikilla on palaverissa vastuuta.

- Verkostolla on vastuu huolehtia yhdessä kaikesta ja siten tukea nuorta.
- Jokaiselle tehdään selkeäksi vastuunjako ja he viestittelevät esimerkiksi WhatsAppin avulla.

☐ Kirjataan selkeästi asiakassuunnitelmaan.

- Nykytila, tavoitteet, tehtävät ja tulevaisuuden näkymä.
- Voi kirjoittaa fläppitaululle ja jakaa kuva siitä WhatsAppissa kaikille
- Kunnioitetaan kaikkien osallisuutta

☐ Muistetaan inhimillisyyttä ja pienet askeleet

Mehikasvien hoito-ohje

Hei, olen mehikasvi!

Kiitos, kun saan tulla kotiisi. Luotan sinuun, että osaat pitää minusta huolta. Annan kuitenkin muutaman vinkin, jotta voimme kukoistaa yhdessä.

Esi-isäni ovat tottuneet selviytymään rankoissakin olosuhteissa kuivuuden keskellä, niinpä minullekin on kehkeytynyt selviytymiskeinoja. Varastoin esimerkiksi kaiken saamani hoivan, tässä tapauksessa veden, hyvään talteen ja voin hyödyntää sitä tippa tipalta pidempiäkin aikoja. Ethän siis kastele minua turhan usein, kerralla kunnolla riittää n. 2vko välein. Varsinkin talvikausina saatan selvitä kuukaudenkin vedettä. Kastelethan multaani, en pidä päälleni roiskuvasta vedestä. Maltti on valttia, liika juominen saa minut huonovointiseksi, niin kuin monen muunkin.

Supervinkki kasteluun: Jos lehteni ovat pinkeät, kaikki on hyvin. Jos taas löllöt ja roikkuvat, tarvitsen vettä.

Pidän valosta, kesäisin ihan auringossakin on kiva köllä. Voit sijoittaa minut ikkunalaudalle, tai muun valonlähteen läheisyyteen.

Joskus yksinäisyys vaivaa, pidän siitä, kun minulle jutellaan. Saan hengitysilmastasi hiilidioksidia, ja vastapalvelukseksi siitä tuotan sinulle happea. Yhteistyössä on voimaa!

Koristele minut kotiisi sopivaksi, haluan tuottamani hapen lisäksi tuottaa sinulle myös iloa. <3

Omat muistiinpanot:

Kiitos!